

تأثیر اشتغال زنان روستایی در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی خانوار «مطالعه موردی دهستان زرین دشت شهرستان دره شهر استان ایلام»

دکتر شهره تاج*

روحبخش هاشمی**

چکیده

زنان در جوامع روستایی ایران در تولید و به ویژه تولید اقتصادی و اجتماعی نقش کلیدی ایفا می‌کنند، از همین رو سهم انکارناپذیری در اقتصاد کشاورزی دارند، اما از یک سو موانع اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی و از سوی دیگر باورهای اجتماعی مانع گسترش نقش اشتغال زنان روستایی در تصمیم‌گیری‌های اقتصاد خانوار روستایی می‌گردد. تحقیق حاضر در دهستان زرین دشت در غرب شهرستان دره شهر از توابع استان ایلام در مسیر جاده دره شهر به ایلام انجام شده است. جایگاه این تحقیق که مبتنی بر نقش زنان در اقتصاد خانوارهای روستایی و اثراتی که توجه به این سهم و نقش می‌تواند در شکوفایی اقتصادی روستاهای دهستان زرین دشت و جایگاه زنان، به ویژه زنان شاغل بر جای بگذارد به عنوان مهم‌ترین ضرورت‌های این تحقیق می‌باشد. روش تحقیق در بررسی حاضر از نوع تجربی (experimental) می‌باشد که در آن دو گروه زنان شاغل (گروه آزمایشی) و زنان غیر شاغل (گروه کنترل و شاهد) و در یک محدوده زمانی مورد بررسی قرار گرفته شده است تا تاثیر اشتغال در مشارکت زنان و قدرت تصمیم‌گیری‌های آنان در مسائل اقتصادی خانوار مشخص گردد. سپس نتایج بر اساس آمار استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. هدف اصلی این تحقیق، بررسی تأثیر اشتغال زنان روستایی در تصمیم‌گیری‌های اقتصاد خانوار روستایی و هدف جزئی آن، بررسی رابطه اشتغال زنان با قدرت تصمیم‌گیری آنان در نحوه سرمایه‌گذاری‌های خانوار. در این تحقیق ۸۸ خانوار مورد آزمون قرار گرفتند (زنان شاغل و غیرشاغل) که نزدیک به ۲۵ درصد زنان شاغل و مابقی غیرشاغل بودند. نتایج بررسی پرسشنامه‌ها نشان می‌دهد که بین اشتغال زنان و قدرت تصمیم‌گیری آن‌ها در در زمینه نحوه سرمایه‌گذاری‌های خانوار رابطه معناداری وجود دارد. همچنین نتایج مقایسه بررسی فرضیه‌ها بین زنان شاغل و غیرشاغل نشان می‌دهد که بین اشتغال زنان و قدرت تصمیم‌گیری آن‌ها در مورد نحوه سرمایه‌گذاری در خانوار بین زنان شاغل و غیرشاغل تفاوتی وجود ندارد. براساس نتایج به دست آمده در این تحقیق، شناخت توان‌های اقتصادی زنان روستایی و تلاش برای افزایش میزان مشارکت

* عضو هیأت علمی گروه جغرافیا، دانشگاه آزاداسلامی، واحد تهران مرکز، ایران.

** دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاداسلامی، واحد تهران مرکز.

-این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد با عنوان (تأثیر اشتغال زنان روستایی در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی خانوار «مطالعه موردی دهستان زرین دشت، شهرستان دره شهر، استان ایلام» با راهنمایی خانم دکتر شهره تاج می‌باشد.

تاریخ پذیرش: ۹۰/۱۰/۴

تاریخ دریافت: ۹۰/۷/۵

اقتصادی آنان در درآمد خانوار از طریق پروژه ها و ارتقاء کمی و کیفی سطح زندگی از طریق یک برنامه اصولی - آموزشی از مهم ترین پیشنهادهای اصلی این تحقیق می باشد.

واژگان کلیدی: اشتغال زنان، تصمیم گیری های اقتصادی، زنان شاغل و زنان غیرشاغل، خانوار روستایی، دهستان زرین دشت

مقدمه

خانواده در تمام جوامع از گذشته تا حال به اشکال گوناگون مشاهده شده و بر حسب تنوع شرایط اجتماعی و فرهنگی صور مختلفی به خود گرفته که دسته بندی و تقسیم بندی قاطعی از آن ها دشوار به نظر می رسد. در گذشته خانواده وظایف متعدد سیاسی، اقتصادی، مذهبی، تفریحی، تولید نسل و ... را عهده دار بود. با گذشت زمان و تغییر شرایط اجتماعی، اقتصادی جوامع، به تدریج هر یک از این وظایف از خانواده منفک شده و به بیرون خانواده به سایر نهادها و سازمان ها واگذار گردید (سگالن، ۱۳۷۵: ۹). امروز، توجه به زنان و نقش آنان در جامعه اجتناب ناپذیر است به طوری که یکی از بزرگ ترین تحولات صورت گرفته طی صد سال گذشته؛ افزایش چشم گیر مشارکت زنان در عرصه های اقتصادی و اجتماعی بوده است. شناخت عوامل تأثیرگذار بر مشارکت زنان در اقتصاد خانوار روستایی از مباحث مهم مطرح در حوزه خانواده می باشد (گیدنز، ۱۳۸۴: ۷۶). در حال حاضر، زنان در کشور ما به عنوان نیمی از جامعه نه تنها دیگر خانه نشین نیستند، بلکه متقاضیان مهارت دیده و دارای تحصیلات عالی هستند (هاشمی، ۱۳۹۰: ۳۷۶). هر چند در جامعه ما به دلیل وظیفه نان آوری مردان، سهم اشتغال زنان پایین تر است، ولی زنان در هر سه بخش کشاورزی، صنعت و خدمات فعالیت می کنند (عزیری و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۱). زنان به ویژه در مناطق روستایی نقش عمده ای در تولید محصولات گوناگون زراعی و دامی برعهده دارند، به گونه ای که بدون مشارکت و کمک آنان به عنوان نیروی کار در مزارع، نیل به توسعه کشاورزی امری ناممکن است (قلی زاده، ۱۳۷۸: ۳۴). بررسی ها و مطالعات انجام شده در ایران نشان داده است که زنان در جوامع روستایی و عشایری در تولید و به ویژه تولید اقتصادی و اجتماعی نقش کلیدی ایفا می کنند. از همین رو سهم انکارناپذیری در اقتصاد کشاورزی دارند (آگهی و غیره، ۱۳۷۸: ۱۶). لازم به ذکر است در حالی که پیشرفت زنان در ایران در سال های اخیر قابل توجه بوده است، میزان مشارکت آنان در اجتماع و برنامه های توسعه اجتماعی همچنان پایین است.

بدون در نظر گرفتن زنان دستیابی به توسعه واقعی میسر نخواهد شد و برابری در مشارکت در یک جامعه مردسالار به آسانی به دست نخواهد آمد، بنابراین نیاز به افزایش بسیج زنان برای ازدیاد حضور آنان در جامعه

خواهد بود. چنین افزایش حضوری می تواند به منزله تواناسازی و یک عامل بالقوه مشارکت به سوی افزایش سطح تواناسازی باشد (مهدویان، ۱۳۸۷: ۲۷۱). اگر زن بتواند در خانواده خود تاثیر گذار باشد و بتواند هدایت و راهبری درستی داشته باشد، مسلماً می تواند در جامعه در تمامی ابعاد آن اثر گذار باشد. این مسئله نقش مدیریتی و تربیتی زن را نشان می دهد که در شهر و روستا تفاوتی ندارد. اما آن چه که این نقش را می تواند سازنده و مؤثر در تصمیم گیری های کوچک تا بزرگ قرار دهد، عوامل مختلفی است مثل سطح سواد، روابط اجتماعی و تعامل خوب و مطلوب با دیگران. بنابراین یکی از مؤثرترین راهکارها که بستر لازم را برای رشد شخصیت و ارتقای توانمندی های ذهنی و فکری زنان مهیا می کند و موجب مشارکت فعال آن ها در توسعه اقتصاد خانوار می شود، مشارکت دادن زنان در تصمیم گیری های اقتصادی خانوار می باشد (غفاری و دیگران، ۱۳۸۶: ۶۷). بنابر مطالب بیان شده بررسی اهمیت تأثیر اشتغال زنان در تصمیم گیری های اقتصاد خانوار روستایی یکی از موارد مهم در زمینه اشتغال زنان در جوامع روستایی و مخصوصاً در جامعه مورد مطالعه (دهستان زرین دشت) است. این تحقیق نگاهی دارد به نقش اشتغال رسمی زنان روستایی در تصمیم گیری های اقتصادی خانوار در روستاهای انتخابی دهستان زرین دشت شهرستان دره شهر استان ایلام، که مقایسه ای خواهد داشت با مشارکت زنان غیر شاغل و نحوه مشارکت آنان در تصمیمات اقتصادی خانواده شان. همچنین اهداف تحقیق حاضر بررسی و ارزیابی قدرت تصمیم گیری زنان شاغل روستایی در امور اقتصادی خانواده، شناخت رابطه اشتغال زنان با قدرت تصمیم گیری آنان در نحوه سرمایه گذاری های اقتصاد خانوار روستایی و ارائه راهکارهایی در زمینه بهبود وضعیت عوامل مؤثر و تاثیر گذار در اشتغال زنان بر تصمیم گیری های آن ها در نحوه سرمایه گذاری های اقتصاد خانوار روستایی.

محدوده مورد مطالعه

تحقیق حاضر به جهت مکانی در روستاهای انتخابی از دهستان زرین دشت یکی از دهستان های شهرستان دره شهر از توابع استان ایلام در محدوده زمانی بعد از انقلاب (۱۳۵۷) تا سال (سال ۱۳۹۰) انجام شده است. دهستان زرین دشت در شهرستان دره شهر از توابع استان ایلام در غرب کشور و در شرق استان ایلام واقع شده است. این دهستان در ۳۳ درجه و ۹ دقیقه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۲۴ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع شده و ارتفاع آن از سطح دریا، ۷۰۰ متر است و وسعت آن ۴۳۷/۵۰ کیلومتر مربع می باشد (مهندسان مشاور معماری و شهرسازی (۱۳۸۶: ۴۵). (نقشه شماره ۱)

نقشه شماره ۱: تفکیک ایران براساس استان

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵.

مبانی نظری تحقیق

در زمینه مشارکت زنان در تصمیم گیری های خانوار نظریه های زیادی وجود دارد. براساس دیدگاه وایت، نوع مشارکت و کارکرد مشارکت، در جدول شماره ۲-۲ طبقه بندی شده است.

جدول شماره ۲-۲: طبقه بندی مشارکت از نظر وایت

نوع مشارکت	علائق مسولان	علائق مشارکت کنندگان	کارکرد
اسمی	مشروعیت	ورود به فرایند مشارکت	نمایشی
ابزاری	افزایش کارایی و تقلیل هزینه ها	کسب منفعت مادی	ابزاری

نمایشی	کسب پایداری	کسب نفوذ	ابراز وجود
تحولی	توانمندسازی	توانمندسازی	ابزاری - غایی

منبع: (غفاری و دیگران، ۱۳۸۶: ۲۴).

وایت برای بیان وضعیت مشارکت اسمی، تجربه مشارکت زنان در زامبیا را عنوان می کند. تعداد زیادی از گروه های زنان از طریق بخش های مختلف دولتی طی چند سال گذشته تشکیل شده اند. اما اعضای این گروه ها در هیچ یک از نشست ها حضور ندارند. به هر حال علاقه آن ها به ورود به مشارکت فقط نام آن ها را بر فهرست ثبت نام شدگان نگه داشته است. در نتیجه این نوع مشارکت در سطح اسمی کارکرد نمایشی دارد. مشارکت ابزاری بعد از برنامه های تعدیل ساختاری مورد توجه قرار گرفته است. ازدواج مشارکت ابزاری در برخی از کشورهای آفریقایی قابل رویت است (غفاری و دیگران، ۱۳۸۶: ۲۴). مطابق با نظریه پلک، در تعامل بین حوزه های زندگی کاری و خانوادگی، هر کدام از نقش ها به صورت نامتقارن از همدیگر تأثیر می پذیرند تا جایی که خواست ها و تقاضاهای یک نقش به صورت نابرابری به نقش دیگر تجاوز می کند و در این صورت، اگر خواسته او و مسئولیت های مربوط به خانواده، در زندگی خانوادگی اختلال زیاد ایجاد بکند، محدوده های کار و خانواده که به صورت نامتفاوت تأثیرپذیر هستند بر روی محیط های خانواده بیش تر از محیط های کار اثر می گذارند، علاوه بر این، پلک مطرح می کند که تفاوت های جنسیتی در این مسأله تأثیر دارند، بدین ترتیب نقش هایی که زنان در خانه بر عهده دارند، نقش هایی را که آنان در محیط کار می پذیرند، تحت الشعاع قرار می دهند، زیرا زنان به طور سنتی و بر حسب تقسیم کار جنسیتی، مسئولیت اصلی را در اداره کردن کارها و خواسته های خانواده بر عهده دارند و در مقابل، در میان مردان، نقش های مربوط به کار، نقش های خانوادگی را تحت تأثیر قرار می دهند، بدین دلیل که آنان بیش تر در بیرون از خانه مشغول هستند و همچنین تمایل بسیاری دارند تا از اوقاتی که در خانه هستند برای رهایی یافتن از فشارهایی که در محیط کار بر آن ها وارد شده استفاده کنند (سگالن، ۱۳۷۵: ۲۹). متخذ از همین دیدگاه، گاتک مطرح می کند که وقتی مردان و زنان ساعت یکسانی در شغل صرف می کنند، زنان بیش تر نسبت به مردان، در تداخل شغل با خانواده دچار می شوند، در حالی که مردان و زنان ساعات یکسانی را در کارهای منزل صرف می کنند، تداخل خانواده با شغل در مورد مردان بیش تر است (رستگار خالد، ۱۳۸۵: ۴۱-۴۰).

مواد و روش

روش تحقیق در بررسی حاضر از نوع تجربی (experimental) می باشد که در آن دو گروه زنان شاغل (گروه آزمایشی) و زنان غیر شاغل (گروه کنترل و شاهد) و در یک محدوده زمانی مورد بررسی قرار گرفته شده است تا تاثیر اشتغال در مشارکت زنان و قدرت تصمیم گیری های آنان در مسائل اقتصادی خانوار مشخص گردد، سپس نتایج بر اساس آمارهای استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.

روش جمع آوری اطلاعات در این پژوهش در دو قسمت کتابخانه ای و میدانی انجام شده است. برداشت میدانی از طریق نمونه گیری و با استفاده از پرسشنامه انجام شده است.

جامعه آماری در این تحقیق دو گروه زنان شاغل و زنان غیر شاغل روستاهای دهستان زرین دشت از شهرستان دره شهر می باشد. روش آماری در این تحقیق آزمون استقلال صفات به کمک توزیع K دو(دو) می باشد. همچنین برای مقایسه از آزمون مقایسه میانگین ها در جامعه مستقل و به کمک توزیع t انجام شده است. شمای کلی آزمون استقلال صفات به شرح زیر است:

۱) H_0 = دو صفت مستقل از هم هستند

H_1 = دو صفت مستقل از هم نیستند

۲) $\alpha = 0,05$ سطح معنی دار بودن

$$۳) K = X^2 = \sum \sum \frac{(m_{ij} - m'_{ij})^2}{m'_{ij}}$$

$$۴) W(X^2 \geq X^2_{1-\alpha} (s-1)(t-1))$$

۵) انتخاب نمونه

تصمیم گیری (۶)

و شمای کلی آزمون مقایسه دو میانگین نیز به شرح زیر است:

۱) $H_0 = \mu_1 = \mu_2$ ندارد تفاوتی وجود ندارد

$H_1 = \mu_1 > \mu_2$ نحوه سرمایه گذاری خانوار بین زنان شاغل و غیر شاغل تفاوتی وجود ندارد

۲) $\alpha = 0.05$

$$۳) K = T = \frac{\bar{a}}{\frac{s_a}{\sqrt{n}}}$$

۴) $W(T \geq t_{1-\alpha, n-1})$

انتخاب نمونه (۵)

تصمیم گیری (۶)

تجزیه و تحلیل اطلاعات در این پژوهش به دو شیوه ی زیر انجام گرفت:

الف- روش آمار توصیفی

روش آمار توصیفی: آمار توصیفی به طور عمده مفاهیمی از قبیل جداول توزیع فراوانی و نسبت های توزیع، نمایش هندسی و تصویری توزیع آن تشکیل می دهند. آمار توصیفی برای تبیین پدیده یا مسأله یا موضوع مورد مطالعه به زبان ساده تر می باشد. برای پردازش توصیفی داده ها در این تحقیق از روش جداول توزیع فراوانی و درصد گرفتن از داده ها و همچنین نمایش آن ها به صورت نمودار استفاده می گردد.

روش آمار استنباطی: زمانی که بخواهیم استقلال و یا عدم استقلال متغیرها و فرضیه ها را از هم مشخص کنیم، از آمارهای استنباطی استفاده می کنیم که در این روش با استفاده از چند معیار و متغیر برای اثبات یا رد فرضیه ها بهره می جوئیم. در واقع روش آماری مورد استفاده آزمون استقلال صفات به کمک توزیع کای دو می باشد. برای تجزیه و تحلیل برخی از اطلاعات از نرم افزارهای آماری (spss) استفاده می شود و در آخر نتیجه نهایی به دست می آید و براساس آن و شناختی که در مراحل قبلی شکل گرفته است به ارائه پیشنهادهایی برای پشبرد وضعیت اشتغال زنان روستایی و نقش اشتغال آن ها در توسعه اقتصاد خانوار پرداخته می شود.

متغیرهای تحقیق

- ۱- متغیرهای مستقل: نقش زنان که شامل دو گروه مجزا و مستقل، زنان شاغل و زنان غیرشاغل می باشند.
- ۲- متغیر وابسته: شامل اقتصاد خانوار روستایی که براساس نوع فعالیت های کشاورزی، دامداری، باغداری، صنایع دستی، فروش محصولات و ... می باشد.

آزمون فرضیات

الف) آزمون زنان شاغل

فرضیه زنان شاغل

بین اشتغال زنان و قدرت تصمیم گیری آنها در زمینه نحوه سرمایه گذاری های خانوار رابطه معنی داری وجود ندارد H_0

بین اشتغال زنان و قدرت تصمیم گیری آنها در زمینه نحوه سرمایه گذاری های خانوار رابطه معنی داری وجود دارد H_1

$$2) \alpha = 0.05$$

$$3) K = X^2 = \sum \sum \frac{(m_{ij} - m'_{ij})^2}{m'_{ij}}$$

$$4) W(X^2 \geq X^2_{1-\alpha}(s-1)(t-1))$$

$$W(X^2 \geq X^2_{0.95}(8-1)(2-1))$$

$$W(X^2 \geq 7.815)$$

انتخاب نمونه 5)

$$6) \text{تصمیم گیری} \quad 28.87284 > 7.815 \Rightarrow K \in W$$

چون مقدار عددی ملاک آزمون در ناحیه بحرانی قرار گرفته است فرضیه H_0 رد و فرضیه مقابل پذیرفته می شود یعنی بین اشتغال زنان و قدرت تصمیم گیری آنها در زمینه نحوه سرمایه گذاری های خانوار رابطه معناداری وجود دارد.

ب) آزمون مقایسه زنان شاغل و غیرشاغل

فرضیه زنان شاغل و غیر شاغل

جدول شماره ۱: جدول توزیع مقایسه زنان شاغل و غیر شاغل

زنان شاغل	۱۰	۳۹	۲۲	۱۷
زنان غیر شاغل	۱۰,۶	۳۰,۶	۳۴,۶	۲۲
d_i	-۰,۶	۸,۴	-۲,۶	-۵

در زمینه نحوه سرمایه گذاری خانوار بین زنان شاغل و غیر شاغل تفاوتی وجود ندارد $H_0 = \mu_1 = \mu_2$

نحوه سرمایه گذاری خانوار زنان شاغل بیش از زنان غیر شاغل است $H_1 = \mu_1 > \mu_2$

۲) $\alpha = 0.05$

$$۳) K = T = \frac{\bar{d}}{\frac{s_d}{\sqrt{n}}}$$

۴) $W(T \geq t_{1-\alpha, n-1})$

۶) $1.721 > -0.09503 \Rightarrow K \notin W$ تصمیم گیری

چون مقدار عددی ملاک آزمون در ناحیه بحرانی قرار نگرفته است فرضیه H_0 را تا زمانی که خلاف آن اثبات نشده به عنوان فرضیه درست حفظ می کنیم یعنی در مورد نحوه سرمایه گذاری در خانوار بین زنان شاغل و غیر شاغل تفاوتی وجود ندارد.

نتایج یافته ها

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آمارهای جمع آوری شده و پرسشنامه های زنان شاغل و غیر شاغل در خصوص نقش اشتغال زنان شاغل در تصمیم گیری های اقتصاد خانوار روستایی نشان می دهد که بین اشتغال زنان و قدرت تصمیم گیری آن ها در زمینه نحوه سرمایه گذاری های خانوار رابطه معناداری وجود دارد. همچنین نتایج مقایسه فرضیه ها بین زنان شاغل و غیر شاغل نشان می دهد که بین اشتغال زنان و قدرت تصمیم گیری آن ها در مورد نحوه سرمایه گذاری در خانوار بین زنان شاغل و غیر شاغل تفاوتی وجود ندارد. (جدول شماره)

جدول شماره ۲: نتایج آزمون فرضیه زنان شاغل

شماره فرضیه	مقدار عددی ملاک آزمون	مقدار X^2 جدول	رد یا قبول فرضیه
-------------	-----------------------	------------------	------------------

۱	۲۸,۸۷۳۸۴	۷,۸۱۵	رابطه معنادار وجود دارد(قبول)
---	----------	-------	-------------------------------

منبع: مطالعات میدانی نگارنده، ۱۳۹۰

جدول شماره ۳: نتایج آزمون فرضیه ها و مقایسه زنان شاغل و غیرشاغل

شماره فرضیه	مقدار عددی ملاک آزمون	مقدار T جدول	رد یا قبول فرضیه
۱	-۰,۵۹۵۰۳	۱,۷۲۱	تفاوت وجود ندارد(رد)

منبع: مطالعات میدانی نگارنده، ۱۳۹۰.

نتیجه گیری

امروزه در ایران با افزایش تحصیلات زنان و تغییر در وضعیت اشتغال، وضعیت مشارکت خانوادگی زنان بیش از پیش تغییر کرده است. در خانواده هایی که زنان شاغل هستند، تصمیم گیری عموماً به وسیله زن و شوهر به طور مشترک انجام می گیرد. تحقیق حاضر در دهستان زرین دشت در غرب شهرستان دره شهر از توابع استان ایلام در مسیر جاده دره شهر به ایلام انجام شده است. هدف اصلی تحقیق، بررسی اشتغال زنان روستایی در خارج از خانه و تأثیرگذاری آن در تصمیم گیری های اقتصاد خانوار روستایی می باشد.

بنابر «نظریه وایت» مشارکت زنان شاغل در دهستان زرین دشت مشارکتی اسمی است و واقعاً زنان در فعالیت های اقتصادی خانوار روستایی مشارکت دارند، علاقه مسئولان کسب مشروعیت و علایق مشارکت کنندگان(زنان شاغل) ورود به فرایند مشارکت و کارکرد آن ها نیز نمایشی است، ولی در مورد زنان غیرشاغل نوع مشارکت نمایشی، علایق مسئولان کسب پایداری و علایق مشارکت کنندگان کسب نفوذ و در آخر کارکرد آنان ابراز وجود می باشد. حضور زنان در بازار کار بستگی به عوامل گوناگونی دارد از جمله: ۱-توزیع درآمد و هزینه خانوار: اشتغال زنان سبب می شود که درآمد و هزینه خانوار در حد متعادلی قرار گیرد و در زمینه فعالیت های کشاورزی زنان متأهل بیشتر از دختران مجرد فعالیت داشته باشند با عنایت به تعداد فرزندان و نرخ

باروری در منطقه مورد مطالعه اکثر زنان غیرشاغل نرخ باروری بالایی دارند که خود باعث کاهش مشارکت آنان در فعالیت های اقتصادی خانوار می شود. ۲- شرایط محیطی خانواده و عوامل فرهنگی و اجتماعی: هر چند تعداد فرزندان زنان شاغل در این دهستان کمتر است، اما میزان مشارکت آنان در بازار کار بیشتر می باشد. ۳- علم و دانش: در دهستان زرین دشت زنان غیرشاغل زنانی هستند که سطح تحصیلات آن ها در حد ابتدایی و یا بیسواد می باشد، بنابراین شانس دست یابی به بازار کار را مانند زنان تحصیل کرده ندارند. توجه به بهزیستی زنان و توانمند کردن آن ها با متغیرهایی همچون افزایش سطح سواد و تحصیلات، افزایش توانایی در کسب درآمد مستقل و نظایر آن به افزایش مشارکت زنان روستایی ایران در تصمیم گیری های درون و برون خانه منجر شده است. در منطقه مورد مطالعه نیز در وضع زنان تغییرات محسوس و مثبتی در زمینه های مختلفی چون تحصیلات، ایجاد اشتغال، مشارکت در انواع تصمیم گیری های اقتصادی و غیره در خانواده و بیرون خانواده دیده می شود. افزایش میزان سواد زنان و اشتغال در بیرون از منزل سبب شده است که زنان نیز قدرت و توانایی اقتصادی خود را بالا ببرند و برای کسب منافع مادی از مردان جا نمانند.

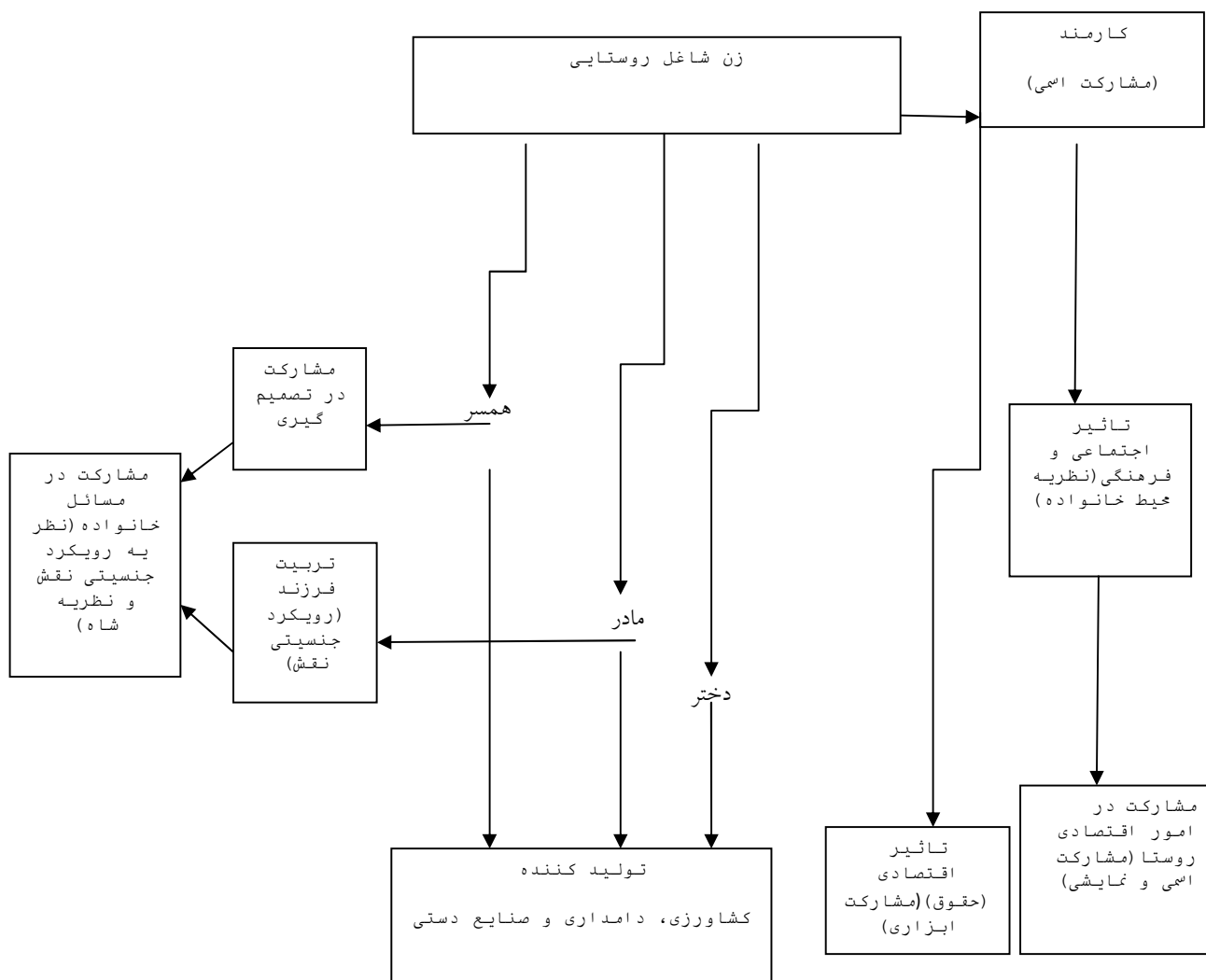
مطابق با نظریه پلک، در دهستان زرین دشت اشتغال زنان در بیرون از خانه باعث ایجاد مشکلاتی برای آنان در محیط خانه شده است، اما در چند سال اخیر زنان شاغل در دهستان زرین دشت با مردان به یک تعامل و هماهنگی رسیده اند که به صورت تفاهمی به امورات منزل رسیدگی کنند تا مشکل اشتغال آنان در بیرون از خانه برای محیط خانوادگی مشکلی ایجاد نکند. در دهستان مذکور اشتغال زنان سبب شده است که از فشار اقتصادی بر خانواده کاسته شود و بسیاری از نیازهای خانواده از راه درآمد زنان تأمین شود. در صورت اشتغال زن، خطر رقابت با شوهر به میان می آید که برای وحدت و هماهنگی خانواده زیان آور است. در تحقیق حاضر خطر رقابت زنان شاغل با مردانشان کمتر دیده می شود چرا که به طور تفاهمی به این نتیجه رسیده اند که کار زنان برای خانواده مهم و با اهمیت است و تأثیری در نظام خانواده ندارد. زنان شاغل دهستان زرین دشت به این نتیجه رسیده اند که آنان نیز از خطرات از بین رفتن درآمد شوهر، مرگ شوهر و یا حتی طلاق آگاهند و به فکر ایجاد درآمد دائمی برای خود در صورت بروز این مشکلات هستند. به طور اجمال می توان گفت: نظریه های اقتصادی پیرامون اشتغال زنان، گویای تأثیرات مثبت و مؤثر اشتغال زنان بر موقعیت خانواده است، در دهستان زرین دشت این دیدگاه های مثبت در مورد اشتغال زنان به وضوح دیده شده است که زنان شاغل نه تنها از موقعیت و منزلت اجتماعی بالاتری در روستا و در خانواده برخوردارند، بلکه در بسیاری از تصمیم گیری های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خانواده و حتی روستا تأثیرات مثبتی دارند.

نتایج بررسی فرضیه ی تحقیق بیان کننده این مطلب است که بین اشتغال زنان و قدرت تصمیم گیری آن ها در نحوه سرمایه گذاری های خانوار رابطه معناداری وجود دارد، یعنی در زمینه های مختلفی مانند تأمین هزینه های خانوار، خرید وسایل خانه، خرید مواد غذایی، مداخله در زمینه سرمایه گذاری در تهیه (زمین، مغازه، طلا و ...) و پس انداز کردن پول در بانک اشتغال زنان سبب می شود که قدرت تصمیم گیری های آن ها در زمینه ها بالا رود، همچنین نتایج مقایسه فرضیه ها بین زنان شاغل و غیرشاغل نشان می دهد که بین اشتغال زنان و قدرت تصمیم گیری آن ها در مورد نحوه سرمایه گذاری های خانوار، بین زنان شاغل و غیر شاغل تفاوتی وجود ندارد. بنابراین در زمینه مقایسه زنان شاغل و غیرشاغل به این نتیجه می رسیم که در دهستان مورد مطالعه در زمینه تصمیم گیری های مختلف در مورد نحوه سرمایه گذاری های اقتصادی خانوار روستایی، زنان غیرشاغل نیز مانند زنان شاغل نقش اساسی دارند و شاغل نبودن آن ها تأثیری در نحوه تصمیم گیری های آنان ندارد. که سطح توسعه یافتگی اجتماعی و اقتصادی خانوارهای روستایی دهستان زرین دشت را نشان می دهد.

- در منطقه مورد مطالعه باید بستر فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی برای حضور زنان فراهم شود تا بتوان از نیروی فکری، خلاقیت، ابتکار و نوآوری این خیل عظیم نیروی کار به ویژه در جامعه روستایی در جهت توسعه اقتصادی خانواده و جامعه بهره مند شد. در غیر این صورت با شعار و نوشتن سیاست ها و راهکارها و عدم به کارگیری ابزارهای اجرایی و بسترسازی مناسب، همچون سابق، شاهد حضور اندک این قشر عظیم نیروی انسانی در فعالیت های مختلف جامعه خواهیم بود.
- میزان سواد و آگاهی های زنان نسبت به جایگاه خود در خانواده و جامعه مورد مطالعه افزایش یابد.
- در منطقه مورد مطالعه با توجه به وجود رابطه مستقیم بین سطح تحصیلات با میزان مشارکت پیشنهاد می شود به آموزش دختران و زنان روستایی به منظور افزایش سطح آگاهی و روحیه خودباوری برای افزایش میزان مشارکت آنان در عرصه های مختلف اقتصادی - اجتماعی توجه خاصی مبذول گردد.
- افزایش اشتغال زایی در منطقه مورد مطالعه که نرخ بیکاری بالاست.
- در منطقه مورد مطالعه بخش های مختلف اقتصادی (مخصوصاً بخش خدمات و صنعت) ظرفیت ایجاد فرصت های شغلی مختلفی را برای حضور فعال زنان روستایی دارند که می توان از این فرصت ها برای اشتغال زایی سود جست.

مدل پیشنهادی محقق

مدل پیشنهادی نقش زن شاغل روستایی

افزایش درآمد خانوار و تأمین بهتر نیازهای اساسی
و ضروری (نظریه وایت- پلک و کاتگ)

منابع و مأخذ

۱. آگهی، حسین و غلامرضا پزشکی راد (۱۳۷۸)، ارزشیابی کار زنان روستایی در کشورهای در حال توسعه، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال هفتم، شماره ۲۸، صص ۳۴-۱۴.
۲. رستگارخالد، امیر (۱۳۸۵)، اشتغال زنان و ضرورت کنترل فشارهای ناشی از کار خانگی، دانشور رفتار، دانشگاه شاهد، سال سیزدهم، شماره ۱۹، ۵۴-۳۳.
۳. سگالن، مارتین (۱۳۷۵)، جامعه شناسی تاریخی خانواده، ترجمه حمید الیاسی، انتشارات نشر مرکز.
۴. عزیزی، پروانه و آذرکمند، زرا (۱۳۸۹)، بررسی تأثیر آموزش بر اشتغال زنان با تأکید بر ایران، فصلنامه جغرافیایی آمایش، شماره ۸، صص ۲۳-۱.
۵. غفاری، غلامرضا، نیازی، محسن (۱۳۸۶)، جامعه شناسی مشارکت، تهران، انتشارات نشر نزدیک.
۶. قلی زاده، آذر (۱۳۷۸)، بررسی علل نادیده گرفتن نقش زنان روستایی در فرایند توسعه ی کشورهای در حال توسعه، اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال ۷، شماره ۲۷، صص ۲۰۴-۱۸۸.
۷. گیدنر، آنتونی (۱۳۷۴)، جامعه شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، انتشارات نشر نی.
۸. مرکز آمار ایران (۱۳۸۵)، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن، شهرستان دره شهر.
۹. مهدویان، فاطمه (۱۳۸۷)، نقش مشارکت در توسعه روستایی با تأکید بر زنان، مجموعه مقالات اولین همایش علمی سراسری دانشجویی جغرافیا، انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
۱۰. هاشمی، مهدی (۱۳۸۹)، موانع و چالش های اشتغال زنان در ایران، مجموعه مقالات اولین همایش منطقه ای کارآفرینی و توسعه، صص ۳۹۴-۳۷۵.

بنام خدا

پرسشنامه خانوار (نمونه های آماری گروه آزمایشی و گروه کنترل و شاهد)

شماره   روستای

با عرض سلام و خسته نباشید، پرسشنامه حاضر به منظور انجام تحقیق دانشگاهی در قالب یک پایان نامه در مقطع کارشناسی ارشد با موضوع تاثیر اشتغال زنان در تصمیم گیری های اقتصادی خانوار روستایی در دهستان زرین دشت شهرستان دره شهر استان ایلام می باشد. از آنجا که انتخاب شما بطور تصادفی بوده است و پرسشنامه ها بدون نام می باشد به شما اطمینان داده می شود که از پاسخ شما فقط در راستای تحلیل علمی این تحقیق استفاده خواهد شد. پیشاپیش از کمک شما و از وقتی که برای این پرسشنامه صرف می نمائید، سپاسگزارم.

ویژگیهای فردی خانوار :

۱- شغل شما چیست ؟

کشاورزی دامداری صنایع دستی سایر

۲- چند سال سن دارید؟

کمتر از ۲۰ سال بین ۲۰ تا ۴۰ بین ۴۰ تا ۶۰ ۶۰ سال به بالا

۳- میزان سواد شما؟

زیردیپلم دیپلم فوق دیپلم لیسانس و بالاتر

۴- چند فرزند دارید؟

۱ فرزند ۲ فرزند ۳ فرزند ۴ به بالا

۵- شغل همسر شما چیست؟

کارمند کشاورزی دامدار- باغدار سایر

۶- میزان سواد همسر شما چقدر است؟

بی سواد زیر دیپلم دیپلم و فوق دیپلم لیسانس و بالاتر

۷- چه مقدار زمین کشاورزی دارید؟

زیر ۵ هکتار بین ۵ تا ۱۰ ۱۰ تا ۱۵ ۱۵ به بالا

۸- نوع محصولات کشاورزی خانواده شما چیست؟

سبزی و صیفی درختان میوه گندم و جو صنایع دستی

۹- میزان دام شما چقدر است؟

کمتر از ۱۰ راس ۱۰ تا ۵۰ راس ۵۰ تا ۱۰۰ راس بیش از ۱۰۰ راس

۱۰- سهم مشارکت شما در تامین هزینه های خانوار چقدر است؟

کم متوسط زیاد خیلی زیاد

۱۱- نظر شما در زمینه تصمیم گیری برای خرید وسایل خانه چقدر است؟

کم متوسط زیاد خیلی زیاد

۱۲- در خرید و تهیه مواد غذایی به چه میزان مشارکت دارید؟

کم متوسط زیاد خیلی زیاد

۱۳- تا چه حد از پول خود برای تهیه پوشاک خانوار استفاده می کنید؟

کم متوسط زیاد خیلی زیاد

۱۴ - تا چه اندازه در تصمیم گیری برای خرید ماشین از نظرات شما استفاده می شود؟

کم متوسط زیاد خیلی زیاد

۱۵ - تا چه حد در خصوص خرید خانه مداخله می کنید؟

کم متوسط زیاد خیلی زیاد

۱۶ - تا چه حد به نظر شما در زمینه سرمایه گذاری در تهیه (زمین، مغازه، طلا و ....) اهمیت داده می شود؟

کم متوسط زیاد خیلی زیاد

۱۷ - تا چه اندازه پول خود را پس انداز می کنید؟

کم متوسط زیاد خیلی زیاد

۱۸ - تا چه اندازه در زمینه پس انداز کردن پول در بانک با شما مشورت میشود؟

کم متوسط زیاد خیلی زیاد

۱۹- تا چه اندازه در فعالیت های کشاورزی، باغداری و دامداری مشارکت دارید؟

کم متوسط زیاد خیلی زیاد

۲۰- تا چه حد شما در فروش موارد سرمایه گذاری شده در خانواده مشارکت دارید؟

کم متوسط زیاد خیلی زیاد

۲۱- تا چه حد نظر شما در چگونگی فروش محصولات تولیدی مهم است؟

کم متوسط زیاد خیلی زیاد

۲۲- سهم و مشارکت شما در بازاریابی صنایع دستی چقدر است؟

کم   متوسط   زیاد   خیلی زیاد